

Assaig

Doblement perifèrics

Jaume Pomar
Quatre veus
de la literatura
contemporània
a Mallorca

ENSIOLA
131 PÀGINES
12 EUROS

MARC SOLER

L'assagista, poeta i narrador mallorquí Jaume Pomar, aplegant en un volum aquests escrits dedicats a Llorenç Villalonga –del qual Pomar és un dels millors coneixedors–, Bartomeu Fiol, Guillem Frontera i Lluís Maicas, ha fet alguna cosa més que reunir quatre retrats d'escriptors contemporanis de Mallorca.

Anem a pams, però. Aquests papers, Pomar els havia publicat en forma de treballs dispersos (pròlegs, certàmens literaris o escrits per a la premsa) que en algun cas

ha cregut convenient de revisar. Tot i no ser cap novetat, doncs, els textos reunits ofereixen no només una aproximació específica a cada autor tractat, sinó que ens fan adonar, diguem-ho tot, de fins a quin punt aquests autors semblen mig oblidats per la mateixa cultura a la qual pertanyen. Com diu l'autor del volum, pertanyen a la perifèria de la perifèria. El fet posa en evidència un problema esdevingut crònic: els déficits de projecció i circulació d'obres i trajectòries literàries entre el públic que n'hauria de ser el potencial receptor. Els si-

lencis clamorosos de la crítica tampoc hi han ajudat. En aquest sentit, el cas de Lluís Maicas em sembla paradigmàtic, tot i que la personalitat d'aquest poeta i dietarista impecable (a més d'artista plàstic en algun moment) sigui la d'un *outsider* singular i s'esforci cada dia, tal com diu Pomar, per esdevenir un *outlaw*: ja només per això hauria de ser motiu d'atenció.

En el seu conjunt, però, aquests retrats ens donen algunes pautes per penetrar en la realitat mallorquina i per visualitzar les dificultats que, per a l'exercici literari o la

Pomar reuneix quatre retrats d'escriptors contemporanis de Mallorca que no tenen la projecció merescuda

creació, es donen en un context social, econòmic i humà que, malgrat totes les aparences, "no ha marxat amb el temps", tal com assenyala Pomar comentant l'obra del ja referit Lluís Maicas. Amb Villalonga assistim a algunes pretèrites interioritats socioculturals sempre interessants perquè acaben per retratar el país.

D'altra banda, és amb Llorenç Villalonga que comença el mite del paradís perdut que esdevé transversal a l'obra dels altres autors que es comenten en aquest volum. L'escriptura és per a tots ells una mena de refugi on es pot apamar amb lucidesa el desencís, mentre l'incansable pouar en el llenguatge es converteix i es transforma en una operació de rescat i en una revolta per la via estètica de les dimissions de la vida col·lectiva i les pressions quotidianes. |

Relats

Un descobriment

Saadat Hasan
Manto
Toba Tek Singh

CONTRASEÑA
208 PÀGINES
16,90 EUROS

ISABEL NÚÑEZ

Saadat Hasan Manto (Panjab, Índia, 1912 - Lahore, Pakistan, 1955) pot considerar-se un renovador de la literatura en urdú. Autor prolífic de més de dos-cents relats, una novel·la, guions de cinema i ràdio i assajos, va abandonar la Universitat d'Amritsar i es va traslladar a Bombai. El 1947, la dramàtica partició de l'Índia el va atrapar en la seva època d'apogeu, i després de molts dubtes va haver d'acabar emigrant a Lahore, Pakistan, on la desolació cultural i l'estretor d'una societat religiosa i fanàtica el van portar a la beguda. Els seus relats, profundament realistes però amb una poderosa poètica personal, són molt lluny de l'Índia exòtica i pintores-

ca dels estereotips. Manto retrata sense pietat la complexitat social i la violència dels conflictes ètnico-religiosos que van portar a la partició del país, i els seus personatges són de vegades també prostituts, proxenetes, bojós, etc. La seva manera de parlar del desig i de les trobades amoroses és molt particular, es diria que va més enllà i que en aquest terreny descobreix noves claus poètiques i filosòfiques per dibuixar els seus contes. L'estructura dels relats és maupassantiana, amb finals que fan un gir inesperat a les coses, només que Manto retrata un món més violent.

Toba Tek Singh explica com arran de la partició, es decideix traslladar els interns d'un manicomi se-

Imatge d'un actor pakistanès

GETTY

gons el seu origen religiós: és un angle perfecte per assenyalar el dolor i el deliri que va significar la divisió del país. A *Olor*, la trobada del narrador amb una jove de les muntanyes i el seu misteriós efluvi s'associen en la seva memòria amb el balanceig de les fulles de figuera de les pagodes banyades en pluja. *La bombilla de cien vatios* és un conte desolador, on aquesta llum feridora i excessiva expressa l'horror que hi regna. Hi ha contes de joves iniciacions amoroses, *Humo*, altres d'esperançadors i insòlits que es burlen dels prejudicis religiosos i parlen del desig i de l'amistat, *Mozel*, i altres de desprietats com *La última voluntad de Gormukh Singh* o *El perro de Titwal*, i també contes més lleugers, com *En la azotea*.

En conjunt, un llibre esplendorós i fascinant, que ens arriba acuradament traduït de l'urdú per Rocio Moriones i ens permet descobrir un autor important, no només en la tradició urdú, sinó en la literatura universal. |

Testimoni

Ni bons ni dolents

Peter Handke
Preguntando entre
lágrimas
Traducció de Cecília
Dreymüller

ALENTO
231 PÀGINES
20 EUROS

ALBERT BRANCHADELL

Quan aquest ressenyador es disposava a viatjar a Sèrbia, ho va explicar a una amiga (estudis superiors, molt culta). "Sèrbia...? Són els dolents, oi?". La part principal de *Preguntando entre lágrimas* és el relat de dos viatges de Peter Handke al país dels "dolents" durant el llarg bombardeig de l'OTAN que va posar fi al conflicte de Kosovo l'any 1999. Handke vol donar un testimoni vívid de la magnitud de tota la destrucció causada, incloent-hi les morts col·laterals de civils que

cap tribunal internacional s'ha encarregat d'aclarir. El punt de vista serbi l'encarna una dona que Handke troba a Voivodina: "Realment som tan culpables?", es pregunta. "De què?".

Amb aquest al·legat Handke neda premeditadament a contracorrent. Segons ell, pel que fa a Iugoslàvia, "l'aclaparadora majoria dels polítics i els periodistes ha renunciat a l'elaboració". Els serbis són els dolents i punt. Posar de relleu el seu sofriment sota les bombes alia-des és un primer intent d'elaborar.

Però on Handke s'arrisca més és en els dos textos posteriors, on qüestiona el paper del Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia i defensa Slobodan Milosevic. Pels qui no van més enllà dels tòpics periodístics, sostenir que Milosevic mereixia la presumpció d'innocència és massa fort. Però Handke no és un revisionista fastigós, sinó un intel·lectual compromès a la seva manera. La seva posició respecte a la massacre de Srebrenica és instructiva. Handke no nega (és impossible negar-la) la massacre,

Handke tanca el llibre amb el seu text més recent, en el qual advoca per escoltar-nos els uns als altres

només dubta que fos ordenada per Milosevic. La seva intenció és anar més enllà, no per entendre la massacre ("una qüestió clarament impossible"), sinó per "albirar una relació de conjunt". En aquest sentit, reconèixer Srebrenica no hauria d'impedir reconèixer també les matances de serbis que la van precedir.

Handke tanca el llibre amb el seu text més recent (2006), on demana superar el llenguatge de bons i dolents i advoca perquè ens escoltem finalment "els uns als altres". La pena és que la seva obra es publiqui amb un embolcall poc elaborat, en què la traductora, que esdevé analista política, recorre al llenguatge periodístic que Handke tant avorrea per situar uns textos que en realitat no necessitaven presentació. |